

Valokuvaustyöskentely -kansio

Paula Åberg

Tämä kansio on tarkoitettu ohjaamaan ja antamaan ideoita lasten ja nuorten kanssa työskenteleville valokuvaamisen käyttämisestä ilmaisun ja luovuuden välineenä. Valokuvaa on käytetty monissa eri muodoissaan aikaisemminkin, mutta sen ottaminen on usein jäänyt vähemmälle huomiolle.

Tätä menetelmää voi soveltaa ja käyttää monissa eri pienryhmissä kaikenikäisten kanssa. Esittelen tässä kansiossa tekemäni toteutuksen nuorten pienryhmässä sekä ideat joita siitä heräsi. Kaikki kuvituksena olevat kuvat ovat toiminnan aikana nuorten itsensä ottamia.

Ehdotan myös lasten ryhmään, esimerkiksi varhaiskasvatukseen tai esiopetukseen sopivia aiheita ja variaatioita teemoista.

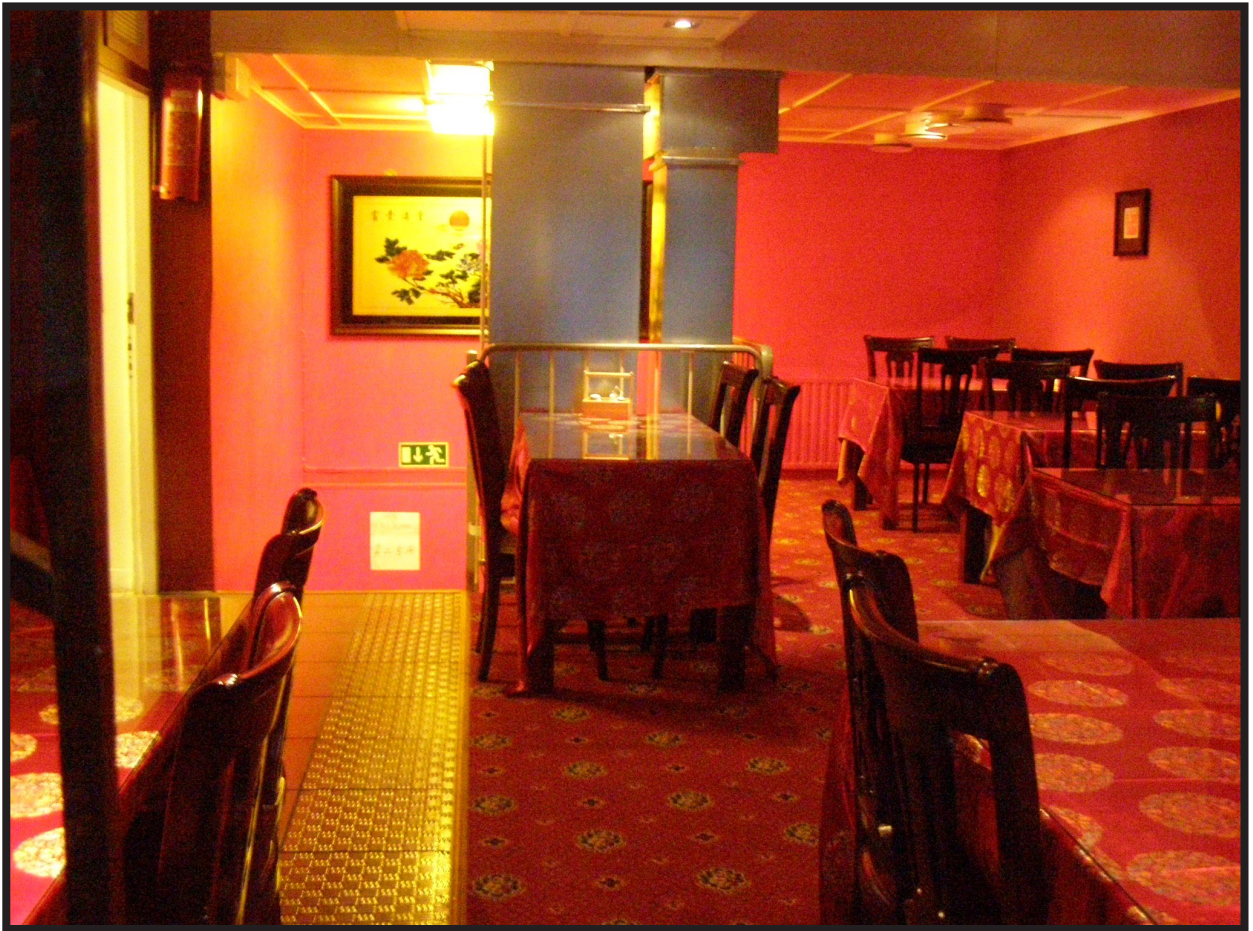

Sisällys:

1. Menetelmästä	2
Perusajatus	
Ohjaajan rooli	
2. Esityö	4
Huomioita ryhmästä	
Tarvikkeet	
3. Ensimmäinen kerta	6
Kaunista ja rumaa ympärillämme	
4. Toinen kerta	8
Omakuva ilman kasvoja	
5. Kolmas kerta	10
Fiilis	
6. Neljäs kerta	12
Kuvasarja kertoo tarinan	
7. Lopetus / Viides kerta	14
8. Ideoita	15

Hylättyjä kuvia
- Kaunis/Ruma

Etukannessa kuvapari Kaunis/Ruma
Takakannessa kuvasarja, vapaa aihe.

Kaunis

Ruma

1. MENETelmäSTÄ

Perusajatus

Valokuvaustyöskentelyssä kamera annetaan osallistujalle. Hän saa miettiä omaa tapaansa valita ja rajata kuvaa ja löytää kohteita, joita kuvaamalla ilmaista itselleen tärkeitä tai mielenkiintoisia asioita. Kuvaajalla on vapaus ottaa mieluisensa kuva haluamallaan tavalla. Kuvaustekniikka on toissijaista ja kehittyy jos työskentelystä tehdään pidempiaikainen prosessi. Tärkeintä on kuvaajan vapaus valita, rajata ja näyttää kuvillaan haluamiansa yksityiskohtia ja paloja lähiympäristöstään, elämästään ja itsestään.

Hylätty kuva -
Kaunis/Ruma

Työvälineenä toimii valokuva pienryhmämuotoisessa toiminnassa. Toiminta-ajatuksena on antaa ryhmäläisille suuntaa-antavia ohjeita ja vapaus käsitellä itse otetun kuvan kautta omaa itseään ja ryhmäläisille tärkeitä aiheita.

Esimerkkitoiminta koostuu neljästä kahden tunnin valokuvaustoiminnasta sekä purkukerrasta.

Ohjaajan rooli

Hyvä ohjaaja on aktivoiva ja innostava henkilö, joka on aidosti kiinnostunut siitä mitä ohjattavat ajattelevat ja miten he toimivat. Ohjaaja ei ole opettaja, joka kertoo oikeat vastaukset tai arvostelee toteutusta, vaan innostaja joka nostattaa uskallusta kokeilla itse ja löytää. Valokuvauksessa ohjaaja on mahdollistaja, joka tarjoaa välineet ja menetelmät mutta ei lopputulosta. Itsensä ilmaisemisessa ei ole oikeita tai väärä vastauksia, vain erilaisia tapoja tehdä ja nähdä.

Nuorten ryhmässä ryhmäläisten kanssa lähdetään jäsentämään aihealueita, joita he haluaisivat työstää valokuvan välinein. Ryhmän kanssa valitaan ja jäsennetään kuvauskohteet ja näkökulmat aiheisiin, keskustellen ja mielipiteitä jakaen. Nuoret toimivat itse oman ympäristönsä kuvaajina ja tuovat esiin itse tärkeäksi näkemiään asioita.

Nuorempien lasten kanssa teema voidaan ottaa jostakin ryhmälle ajankohtaisesta aiheesta tai käyttää muuten ikätasoon sopivia käsitteitä ja tehtäviä herättelemään kuvausintoa.

Fiilis - Viha

Huomioita ryhmästä

Toimintaa on hyvä edeltää useita tapaamiskertoja, joiden aikana ryhmäläiset voivat tutustua niin toisiinsa kuin uuteen ohjaajaankin. Valmiin ryhmän kanssa ryhmäytyminen voi olla jo valmiiksi hyvällä mallilla, jolloin toiminnan aloitus on enemmän käsiteltävistä teemoista ja työskentelytavoista kiinni.

Valoisan vuodenajan valitseminen helpottaa ulkona kuvaamista, varsinkin jos käytössä on kännykkäkameroita ja muita matalampilaatuisia laitteita, joissa ei pakosti ole salamaakaan. Ryhmän aloitukseen on hyvä valmistella vapaaseen työskentelyyn orientoivia tehtäviä, joita on turvallista käsitellä ryhmäläisten kesken.

Orientoivat teemat avaavat ajattelua henkilökohtaisia mieltymyksiä ja minäkuvaan kohti. Ryhmästä riippuen aiheita voi sen jälkeen ottaa myös lapsilta tai nuorilta itseltään sekä valita muita vapaampia tapoja käsitellä omia aiheita.

Kuvat katsotaan yhdessä, niistä voidaan keskustella ja kysellä, mutta niitä ei arvostella. Kuvaaja itse päättää kuinka paljon kuvastaan haluaa kertoa. Kuvat voidaan tulostaa seuraavaksi kerraksi väritulostimella, teettää valokuviksi tai valmistella katsottavaksi tietokoneelta. Kuvaaja saa itse pitää lopullisen kuvakokonaisuuden, samoin kuin prosessivaiheessa tulostetut kuvat.

Materiaalit ja suunnitelmat on hyvä olla valmisteltu etukäteen, mutta osaava ohjaaja muuttaa niitä tarvittaessa. Ryhmän omien mielenkiinnonkohteiden ja ideoiden pulppuaminen saa viedä toimintaa uuteen suuntaan, jos mahdollista.

Tarvikkeet

Välineinä valokuvaustyöskentelyssä toimivat digitaali- ja kännykkäkamerat, joista kuvat on mahdollista siirtää välittömästi tilassa olevaan tietokoneeseen ja muistitikulle katsottavaksi ja tulostusvalmiina.

Kameroiden ei tarvitse olla monimutkaisia tai hienoja, riittää että ne ovat toimivia ja käyttökelpoisia. Tietokone ja tulostin tai vaihtoehtoisesti videotykki, jolla valmiit kuvat voidaan heijastaa, on hyvä olla ryhmässä heti alusta alkaen.

Kuvaajille voi hankkia myös omat työvihkot tai kansiot, riippuen miten kuvia halutaan työstää ja miten ne halutaan tallentaa. Vihkoja voi käyttää porfolion tapaan, keräten niihin kuvia työskentelyn edetessä tai jopa päiväkirjamaisina muistivihkoina joihin kuvien lisäksi kuvaaja voi kirjoitella ja kirjata muitakin tunnelmiaan ja kokemuksiaan työskentelyn varrelta.

Fiilis - PA

3. ENSIMMÄINEN VALOKUVAUSKERTA

Kaunista ja rumaa ympärillämme

Ensimmäisen teeman on tarkoitus olla helposti lähestyttävä ja tuttu, mutta samalla tarpeeksi laaja ja avoin jotta kuvaajien oma kiinnostus ja sovellustapa heräävät. Ensimmäisellä kerralla on hyvä katsoa läpi kameran perustoiminnot, ryhmän aikaisemmasta kokemuksesta ja ikätasosta riippuen. On tärkeään myös tuoda esiin se, että kuvia voi rohkeasti ottaa useampia ja kokeilla niiden kanssa. Kuvat voivat olla vaakatasossa tai pystyssä ja niitä voi kokeilla ottaa saman kohteen eri puolilta mieluisen lopputuloksen saamiseksi. Tekniikan opetuksen ei tarvitse olla sen erikoisempaa.

Ensimmäiseksi aiheeksi nuorille annoin kuvaparin kaunis-ruma. He saivat lähteä toimintapaikan läheisyyteen, kaupungille kuvaamaan. Kriteerinä oli että kaikki menisivät yksin ja miettivät avoimesti aiheita. Työskentely oli sujuvaa ja innostunutta, kunhan alun kamerankäyttöpelosta selvittiin. Keskusteluissa todettiin että lähialueen kaupunkiympäristössä oli helpompi löytää rumia kohteita kuin kauniita. Osalla kuvaajista oli kuitenkin otettuna jopa useita kuvia, joista he pääsivät tietokoneen ruudulta valitsemaan omasta mielestään onnistuneimman otoksen. Ensimmäiseksi kerraksi nuoret omaksuivat tehtävän hyvin ja innostuneesti ja lopputulokset olivat hienoja ja hyvin persoonallisia.

Kaunis-Ruma -kuvapari sopii aiheeksi kaikenikäisille ja voi herättää hyvää keskustelua siitä ovatko samat asiat kaikkien mielestä kauniita tai rumia ja tarvitseeko niistä olla edes samaa mieltä.

Ruma

Kaunis

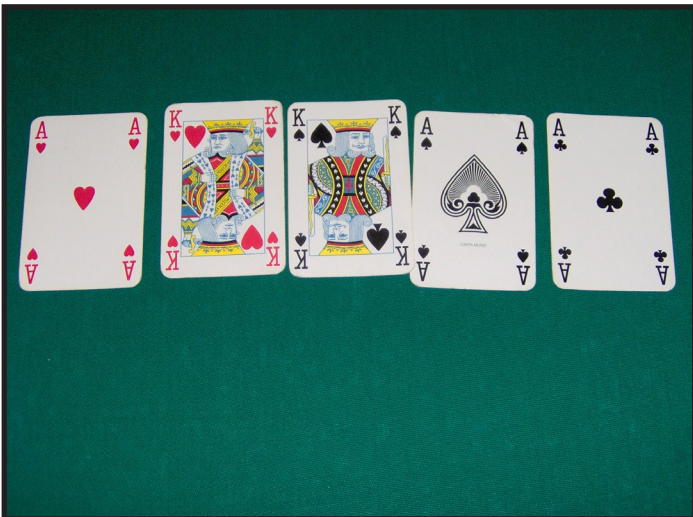
4. TOINEN VALOKUVAUSKERTA

Omakuva ilman kasvoja

Toisena teemana otimme omakuvia. Kuvien juju oli kuitenkin siinä että niissä ei saanut esiintyä itse, vaan oli tarkoitus löytää esineitä, asioita tai tunnelmia jotka jollain tavalla koki kuvastavan omaa itseään. Lopputulokset olivat monipuolisia ja hyvin oivalta-
viakin. Osa nuorista teki sommitelman, osa kuvasi vain yhden kohteen.

Tässä tehtävässä suurin osa oli innokkaita kertomaan miksi otti kuvan juuri siitä kohteesta. Esimerkkeinä korttipakasta valittu täyskäsi sekä apteekin mainostaulu. Täyskäsi on kuvaajan mukaan voittajan kortit, parhaat mitkä voi saada. Apteekin mainostaulu taas kehotti kierrättämään vanhat lääkkeet ja kuvaajana toiminut nuori kertoi että hän ei tarvinnut lääkkeitä, vaikka olikin luonteeltaan hieman hullu.

Tätä tehtävää voisi purkaa myös muodon tai värin kautta. Voi miettiä materiaalia, olenko kova vai pehmeä, lämmin vai kylmä. Onko kuvauskohde käytössä paljon vai vähän, kaipaako sitä moni ihminen vai onko se jonkun yksityisomaisuutta. Kuvat voivat herättää hyviä keskusteluja ja voisivat toimia esimerkiksi pienryhmän aloitus- ja lopetuskuvina, oman kasvun mittareina.

5. KOLMAS VALOKUVAUSKERTA

Fiilis

Kolmannen kuvauskerran aihetta mietimme nuorten kanssa yhdessä. Aiheiden ehdottelemisen oli vielä työlästä ja useimmat ehdotukset herättivät muissa vastalauseita. Halusimme kuitenkin ottaa kuvia yhteisestä aiheesta sen sijaan että kaikki ottaisivat omasta aiheestaan. Näin kuvien katsominen yhdessä olisi mielenkiintoisempaa ja ehkä jopa herättelevämpää kaikille. Lopulta aiheeksi muodostui ryhmäläisen ehdottama Tunne/Fiilis.

Rajasin aihetta kuitenkin hieman lisää määrittelemällä että siitä piti kuvata kuvapari, kaksi kuvaa jotka yhdessä muodostavat kokonaisuuden. Työskentely tapahtui pareittain siten että toinen omista kuvista otettiin parin avustuksella. Tätä kuvaa varten parille annettiin ohjeet miten kuva tuli ottaa ja itse asetettiin kuvattavaksi. Kuvassa ei tarvinnut olla koko henkilö, eikä kuvan ei tarvinnut olla edestä, kasvoista tai muuten tunnistettavasti. Valta lopputuloksesta oli kuvaparin suunnittelijalla, tässä tapauksessa kuvattavalla itsellään. Jokainen ideoi oman fiilis-kuvaparinsa kuitenkin itse.

Nuoret valitsivat ensin tunteen, jota halusivat kuvin ilmaista jonka jälkeen he lähtivät parinsa kanssa sopivaan kuvauspaikkaan suunnittelemaan tai miettimään lisää kuviensa sisältöä. Nuoret vaikuttivat keskittyneiltä ja innostuneiltakin kuvaamisesta ja hävisivät nopeasti ryhmän kokouspaikalta lähiympäristöön. Lopputulokset olivat jälleen hyvin erilaisia ja persoonallisia.

Tämän teeman voisi tehdä myös valmiiksi annetuilla aiheilla ja tunteilla. Se sopisi esimerkiksi varhaiskasvatuksessa tai koulussa toteutettavien tunnetaitoprojektien rinnalle. Nuorempien kuvajien kanssa ohjaajan voi olla hyvä olla mukana kuvaustilanteessa, jäsentämässä ja keskustelemassa aiheen toteutuksesta, kuvauspaikasta, kuvakulmasta yms. Varsinkin jos halutaan ottaa mukaan kuvan ottaminen oikeasta ihmisestä/kuvan suunnittelijasta.

Tylsää

Rento

Kuvasarja kertoo tarinan

Viimeiseksi kuvauskerraksi valitsin hieman haastavamman rajauksen, mutta jätin nuorille aiheen vapaaksi. Tarkoitus oli ottaa vähintään viiden kuvan kuvasarja, joka kertoisi tarinan. Lyhyet tarinat kuvasarjojen lähteiksi kirjoitettiin pääosin ennen kuvien ottamista ja aihe oli vapaa. Jätin kuitenkin mahdollisuudeksi lähteä myös etsimään inspiraatiota kameran kanssa ja viereisellä sivulla oleva kuvasarja on siten syntyneestä työstä hyvä esimerkki. Tällöin kuvaaja kirjoitti lyhyen tekstin vasta kuvasarjan ottamisen jälkeen,

Annoin nuorille myös vapauden käyttää ilmaisun helpottamisena piirrettyä/rakennettua sommitelmaa tai kuvaa, jonka he sitten valokuvasivat. Joissain tapauksissa se osoittautui valokuvaamista rajoittavaksi tekijäksi ja kuvaaja päätyi piirtämään suuremman osan kuvistaan kuin valokuvaamaan. Toisissa kuvasarjoissa piirrokset toimivat lisänä persoonalliseen ilmaisuun. Yleisesti ottaen nuorten mielestä tämän kerran aihe oli vaikeimmin lähestyttävä ja moni kommentoikin tarinan kirjoittamista vastaan. Hankalan alun jälkeen lopputulokset yllättivät ohjaajan jälleen oivalluksillaan.

Kuvasarjaa voi käsitellä hyvin monella tavalla. Sillä voi esittää syy-seuraussuhteita, luoda liikettä tai kuvata aikaa. Jo kohtalaisen nuoret lapset osaavat järjestää lyhyitä kuvasarjoja loogiseen järjestykseen ja esittää niillä tapahtumia. Kuvasarja voi olla mitä tahansa kolmesta kuvasta pitkiin sarjoihin, mutta suosittelisin rajaamaan kuvien määrän johonkin tiettyyn lukumäärään. Silloin kuvaajan täytyy miettiä mitkä ovat olennaisia kuvia kerronnan kannalta, mitä tarvitsee lisätä ja minkä voi poistaa kokonaan.

7. LOPETUS / VIIDES KERTA

Viimeisellä kerralla ryhmä juhli samalla pikkujouluja. Leivoimme ja söimme ja jutustelimme menneistä toimintakerroista. Kaikki saivat printit omista kuvistaan ja asettelimme ne näyttelyksi tilan seinälle. Viimeisestä kuvauskerrasta oli vierähtänyt jo muutama viikko ja ensimmäisestä hyvän verran yli kuukausi. Nuorten kiinnostus lopullisiin kuviin oli vaihteleva ja useat ryhmäläisistä eivät halunneet lopullisia kuvia lopulta itselleen. Ottaen huomioon että he olivat kuitenkin työskentelyvaiheessa innokkaita, olin itse ihan tyytyväinen lopputulokseen. Prosessi onkin monesti tärkeämpi kuin lopputulos.

Hyvä keino kuvien dokumentoimiseen voisi myös olla kuvaajien omat vihkot/työkirjat/kansiot, jonne he voisivat viimeistään seuraavan kerran alussa liittää ottamansa kuvat. Näin koko prosessin ajan korostuisi kuvien henkilökohtaisuus ja kuuluminen omistajalleen.

Toinen hyvä vaihtoehto olisi ryhmän kanssa valmistettava yhteinen näyttely projektin loppuksi. Se voisi sijaita paikallisella kirjastolla, koulun tai päiväkodin aulassa tai käytävällä tai vaikka oman ryhmän tai luokan seinällä. Näyttelyyn voisi valita vain omia suosikkikuviaan tai sen voisi koota kaikista otetuista töistä.

Kuvat voi myös esitellä ryhmälle videotykillä etukäteen valmisteltuna diaesityksenä. Kuvaihteita voi silloin arvuutella porukalla tai antaa kuvaajien itsensä kertoa enemmän. Etenkin koulussa tai päiväkodissa, missä työskentelyä on saatettu tehdä pidemmällä aikavälillä muiden töiden ohessa ja selkeästi erillisinä ryhminä/pareina, muiden sekä omien töiden katselu pimeässä huoneessa voi olla hyvin elämyksellinen kokemus.

8. IDEOITA

Valokuvien ottaminen voi olla opettavasta, hauskaa sekä ilmaisuvoimaista monien eri-ikäisten ihmisten mielestä. Aiheita kuvattavaksi on käytännössä rajattomasti, niitä voi kerätä esimerkiksi toiminnasta, ajankohtaisista tapahtumista ja -kulttuurista sekä kuvaajilta itseltään. Nuorempien lasten kanssa aiheiden käsittely kannattaa aloittaa konkretiosta ja ikäryhmälle ajankohtaisista teemoista.

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa hyviä kuvausaiheita on lukemattomasti. Valokuvaaminen voidaan liittää ympäristökasvatukseen ja seurata lasten kuvien avulla vuodenaikojen vaihtelua, kuvien avulla voidaan jäsentää käsitteitä, kuten vastakohtia, värejä ja muotoja tai kuvittaa vaikka lasten omia satuja ja sadutuksia. Kuvaaminen toimii tällöin välineenä oivalluksille, ihmettelylle ja lähiympäristön erilaiselle tarkastelulle.

Esimerkiksi kuvapari kaunis-ruma toimisi mainiona abstraktimpana aiheena myös alle kouluikäisten kanssa työskenneltäessä. Tunnekasvatuksessa voidaan valokuvaa käyttää myös ilmeiden, tunteiden ja jopa tilanteiden kuvaamiseen yhdessä lasten kanssa. Työskentely pienempien lasten kanssa vaatii vain ohjaajalta enemmän herkkyyttä antaa lapsen tehdä mahdollisimman paljon päätöksiä ja rakaisuja kuvan suhteen itse, mutta samalla ohjatusti ja turvallisesti.

Tavoitteellisessa ryhmätoiminnassa kannattaa myös miettiä tarkkaan mitä halutaan tehdä ja missä ajassa. Kiirehtiminen voi aiheuttaa sen ettei kuvia ehditä miettiä ja, mikä tärkeintä, purkaa rauhasissa. Hyvin arkipäiväisetkin kuvausaiheet voivat herättää keskustelua ja kommentteja, jotka voivat olla toiminnan rikkainta antia. Jos erimerkkinä toimineessa ryhmässä purkuun olisi varattu paremmin aikaa joka kerralla, olisi nuorista voinut aueta enemmän asioita toisilleen, ohjaajalle ja heille itselleenkin jolloin toiminta olisi ollut merkityksellisempää ja kiinnittynyt vielä paremmin ryhmän muuhun toimintaan.

Heartless waltz

olen jo kauan halunnut tunnustaa: rakastan sinua. Vain sinua.
Mutta ylpeyteni ei anna minun myöntää sitä. Ei edes minulle
itselleni.

Olen monta kertaa kuullut sinun toivovan loppua. Yhtä monta
kertaa olen luvannut sen sinulle.

Mutta rakkaani, en voisi antaa sitä sinulle oman käteni kautta.
Sydämeni itkee jo ajatuksesta, että joutuisin tappamaan sinut.
Mutta jos koskaan saat tietää, mitä sinua kohtaan todella tunnen,
rakkaani, en voi muuta.

Hukutan tunteeni ja viillän kurkkuvaltimosi auki.

Pidät minua hulluna ja niin olen – hulluna sinuun.

En tiedä miten pärjäisin ilman sinua.

Toivon itseni takia (ja sinun) ettet milloinkaan saa tietää, kuinka
paljon minulle merkitset..